

Kafkovo Systémové Násilí

V práci nahlédneme, jak Franz Kafka pracuje s motivem násilí, užívaném fiktivními organizacemi, které figurují v některých významných dílech autora. Budeme zkoumat ten druh násilí, který je svým způsobem legální povahy. Samotný akt násilí není porušením zákona, normy nebo pravidla, nýbrž figuruje jako vyústění takového porušení. Je možné na něj nahlížet jako na trest, ale má zároveň zastrašovací účinek, a svým způsobem poskytuje každé vládě, správě nebo vedení, které daný soubor pravidel udržují v platnosti, legitimitu. Zákonům, kterých tělo je tvořeno slovy a idejemi, dodává nohy z oceli a svalů, které se vždy dají do práce, když se subjekt začne protivit napomenutím, prosbám, zákazům. Otázkou totiž je, proč by měl někdo poslouchat pouhá slova? Proč by měl nepřekračovat vytyčenou hranici, když je toho jeho tělo schopno? Odpověď může znít: když někdo překročí tu mez, nemusel by být schopen to opakovat, protože slova byla řečena, a když je jejich význam narušen, musí být aplikována násilná odpověď, aby byl jejich význam znovu nabyt. Násilí nám slouží jako vyrovnávací mechanismus, který přichází v platnost, když byla svátost slova narušena. Jen bolest, křik a ponížení může vrátit jeho starou autoritu. A že ona svátost je narušována velmi frekventovaně!

O kárném stroji...

Jeden z účelů násilí může být i působení samotného strachu z jeho možného vykonání. Děs z možnosti padnutí do spárů děsivé trestní procedury přidává váhu zákonům. Předěl mezi poslušností a vzdorem se rozšiřuje tím o kolik je strastiplnější forma trestu. Když jsem poprvé slyšel o Kafkově kárném stroji, daleko mladší než dnes (věk 20 let), bylo mi silně nepříjemně, nedal jsem na sobě nic znát, ale nemohl jsem přestat myslet na

tu hrůzu, na tu zrudnost, kterou onen výstup systémového násilí působí. Myslím tím, že samotný zjev a způsob konání trestajícího mechanismu byl strašný, noční můry nahánějící a dostatečně odstrašující, aby udržel morálku bez sebemenších problémů.

Forma násilí kárného stroje v povídce *V kárném táboře* byla děsivá, její odstrašující účinek však mohl fungovat jen v rámci větší organizace, s mnoha kooperujícími činiteli. Stroj, složitý na běh, údržbu a aranžování, nemohl být takovým strašákem sám o sobě, ale musel mít kolem sebe fungující trestní aparát v podobě efektivního a ochotného mužstva, které nejen že určí participanta ve výkonu trestu, ale spoutaného dovede jej na místo, umístí do aparátu a nechá stroj provést své zvrhlé divadlo. Násilí na viníkovi je provedeno až na konci procesu. Není to okamžitá odezva, nýbrž vybraný a naplánovaný trest.

Další výhodou této mašiny je, že i přes zrudnost svého konání udržuje ruce její obsluhy relativně čisté. Nemusí být dokonce ani v kontaktu s něčím tak explicitně stvořeným k páčání násilí, jako jsou čepel gilotiny nebo puška popravčí čety, na Kafkově aparátu nejsou zdánlivě ani viditelné nástroje, kterými je subjekt usmrcen. Délka popravky je také výjimečně dlouhá, táhnoucí se až na hodiny, že je popravovanému dokonce nabídnuta i miska s rýžovou kaší. Chvíle smrti přichází v neurčitou dobu, okolo dvanácti hodin od začátku popravky.

K povšimnutí je, že staré vedení kárného tábora se vůbec nezdá být znepokojeno krutostí trestu. Naopak, zdá se, že pro důstojníka, klíčovou postavu příběhu, znamená stroj prostředek nejen dokonalé spravedlnosti ("Jak jsme všichni přijímali ten výraz proměnění ze zmučeného obličej, jak jsme nastavovali tváře světlu té konečně dosažené a již míjející spravedlnosti!"¹), ale lidského a důstojného způsobu popravky. Tento názor je

¹Kafka, F. : Proměna a jiné povídky, Vídeňská 113, 61900 Brno, nakladatelství Československý spisovatel

však již v povídce konfrontován s opačným náhledem na věc, kdy současné vedení není spokojeno se způsobem poprav a možná ani s procesem odsouzení, který závisí na jediném muži, našemu důstojníkovi. Vidět metodu poprav kárným strojem jako příliš krutou se zdá být více intuitivní a odůvodnitelné, přihlédneme-li k délce a povaze utrpení, kterému je odsouzenec vystaven.

Akt poprav býval v kárném táboře něčím jako vrcholnou společenskou událostí. Poctěn přítomností velitele, prostého lidu, dětí... Druh násilí, který stroj provozoval byl velkolepý a okázalý, stal se součástí táborové kultury. Přes metodu, která se časem neměnila nebo jen mírně (např. žíravina v jehlách byla odstraněna, důstojník mluví jen o tom, že se žíravina „dnes už nesmí používat“, ale okolnosti zákazu nejsou vysvětleny), se postavení poprav výrazně změnilo a jeho společenský význam ustoupil do pozadí. Na stávající popravu přichází pouze nutná obsluha, plus cestovatel jako přihlížející, byť ten je tam výslovně přizván. Se smrtí starého velitele se něco změnilo, že stroj a násilí, které páchá, nedokáže přivábit davy jako kdysi. Navíc se existence tohoto způsobu poprav ocitá na tenkém ledě, zdá se, že jen slovo cestovatele dokáže celý aparát poslat do šrotu.

Jaký je důvod pro takový antagonismus vůči popravčímu stroji, který odváděl svou práci, jak měl, na stovkách subjektů? Již zmíněná nelidskost jeho metody poprav, kterou intuitivně cítíme, ale k pravé povaze trestu se vrátíme později. Můžeme zmínit, že jeho chod se zdál velmi drahý, když po skoro každé popravě bylo potřeba náhradních dílů. V tom se projevuje skutečná nepraktičnost a hýřivost, spjatá s používáním kárného stroje. Jako metoda poprav, tudíž akt ukončení života subjektu, byl velmi nepragmatický a nákladný, ve srovnání s konvenčními způsoby poprav, například šibenicí, elektrickým křeslem, smrtící jehlou nebo zastřelením.

Většina z nich jde používat opakovaně nebo jsou náklady na spotřebovaný materiál minimální. V případě našeho stroje nejde rozhodně o způsob poprav, vybraný pro jeho praktické výhody, jde o velmi aranžovaný a promyšlený proces, který spíš než aby menšil náklady na chod, je zvyšuje.

Dále je to spíše středověký zvyk, přicházet na popravu jako na zábavu, obzvlášť když jsou ti trestaní víceméně nevýznamní, vojáci usvědčení z porušení disciplíny a podobně. Časoprostor románu není úplně přesně vymezen, ale z několika zmíněných výdobytků doby se dá usuzovat, že se odehrává v dvacátém, nejvýše devatenáctém století. Exotická lokace, spolu se slovy důstojníka o vlasti nám napovídá, že by mohlo jít o území náležející kolonii nějakého z evropských států. V takové době se už zdají většinou všechny veřejné popravu jako přežitek minulosti, obzvlášť ty, na které se chodí běžně jako na zábavu.

Myšlenkové pochody nového velitele se zdají být modernější a jaksi více konvenční, na rozdíl od starého velitele, který je chvílemi popisován jako svým způsobem prorok nebo jiná náboženská figura. Odstranění takového přístroje, jenž je nákladný, a přitom už se už nehodí, aby byl využíván ke svému účelu poskytovat podívanou pro tábor a jeho okolí, je pak logický krok, který nový velitel, částečně jako protiklad vůči tomu starému, musí udělat.

Smrt je konečné řešení, není člověk, není problém. Taky pomáhá udržovat disciplínu. Toto jsou vše však vnější děje, které slouží těm, kteří popravu řídí, těm, kterých autorita je podložena trestním aparátem, a konečně i těm, kteří jsou jen přihlížející a odnášejí si z výkonu trestu poučení o důsledcích porušování zákonů. Člověk, který přihlíží a přemýšlí, se nikdy vlastně neocitá ve středu dění, není v trestajícím aparátu. Jeho pohled je pak jen neúplný, je to totiž hlavně odsouzenec, kdo prožívá trest na vlastním těle. Zatím jsme se zajímali hlavně o ty vnější stránky kárného procesu, ale

netázali jsme se, co se při nasazení zmiňovaného stroje mění pro odsouzence.

U kárného stroje můžeme nalézat až terapeutické kapacity, neboť působí na trestance dlouho předtím, než dojde ke smrti a zaslouží se mnoho o jeho až metafyzický stav. Trestanec má předtím, než zemře, má dojít něčeho jako osvícení. „I tomu nejobzlednějšimu začne svítat. ... Dál se už nic neděje, muž pouze začíná luštit písmo, špulí ústa, jako by naslouchal.“² Trestanec prochází jakousi vnitřní změnou, metoda výkonu trestu se obrací k jeho svědomí, jeho vnitřnímu světu. Než mu stroj dovolí, aby odešel z tohoto světa, donutí jej, aby prozřel, aby pochopil svůj zločin a odcházel napraven. Toto napravení se pak však může zdát zbytečné, vzhledem k tomu, že neprodleně po něm je odsouzenec stejně usmrcen, čímž je celé snažení zmařené, čistý člověk je zabit. Můžeme však zauvažovat nad tím, že takové napravení nemusí být tak snadné, a aby trestanec pochopil plný rozsah svého provinění a dokázal se s ním vyrovnat, stojí to spoustu krve a masa, natolik, že není člověka, který by to dokázal pojmout. Kárný stroj pak nechává odsouzeného plně pochopit, za co je jeho existence ukončována, a během toho dlouhého procesu ho nechává znovu se vyrovnat s bezúhonným stavem, který narušil svým proviněním a který by rychlou popravou stejně nebyl navrácen.

Už jsme se dříve zmiňovali o slovech, kterých význam, platnost může být narušena, kdy je třeba pak konat, aby se jejich platnost navrátila: zákony, pravidla. Kafkův kárný stroj tento princip naplňuje nejvíc, jak jen aparát sloužící k trestání může. Jeho základní funkce - napsat viníkovi jeho provinění přímo na tělo. Velmi hluboko. Ony porušené zásady a přikázání jsou jako znovuzrozené na těle toho, kdo byl tak opovážlivý, aby je porušil, přitom on sám je ten, kdo platí za navrácení jejich hodnoty do světa. Metafyzika tohoto napravení může připomínat modlitbu či spíše druh

² viz. 1, str. 167

obětiny. Není však jisté, pro koho má taková oběť smysl. Napravuje snad „karmu“ veliteli tábora, který zodpovídá za to, aby byly zákony dodržovány? Slouží nějakým vyšším autoritám, které my nevidíme, přesto by jejich rozhněvání přineslo veliké nepříjemnosti obyvatelům tábora? Či má vepsání směrnic do hřbetu (a nejen do něj) trestance vést cestou osobní nápravy? O tom jsme se již trochu zmínili, ale musíme probrat samotný mechanismus duševní nápravy člověka, abychom pochopili smysl trestu kárného stroje.

Provinilec může ke svému přečinu přistoupit všelijak. Někdy i on sám ví o své vině a chápe povahu svého provinění. Jindy se cítí neprávem obviněn, nebo dokonce se cítí v právu. V tomto případě je nemožné, aby pochopil povahu své viny, protože jeho mysl samotná je nastavená na soustavu hodnot, která vnímá své vlastní činění jako nezávadné. Pokud je pak takový subjekt veden na popraviště, možná zalituje svých činů, možná se bude i hluboce kát. Avšak to bude nejspíš pokrytectví a bude to vše dělat pro žal z příkoří, které způsobil své vlastní existenci. Pak bude popraven vzteklý a ukřivděný člověk, což si mnohý vládce ani kat nepřeje. Existoval obyčej prominout katovi před popravou a málokterý vladař si přeje tvořit mučedníky, kteří zemřeli za své ideály/víru. Pokud byl popravován člověk smířený se zákony, které porušil, podřídil se autoritě, a sám odcházel klidnější.

V kárném táboře tento proces zautomatizovali. Starý velitel stvořil druh písma, který se jen velmi obtížně četl, z jednatelů v ději to byl jedině důstojník, kdo tvrdil, že v něm dokáže číst. Cestovatel toho schopný nebyl. Byl to také velmi zvláštní druh písma, zajisté neměl komunikovat s tak prostými smyslovými orgány, jako jsou oči, měl promlouvat k tělu, doslova do něj vrýt své poselství a promlouvat možná... k svědomí trestance? Nebo možná k jeho duši...

K změně obého bývalo vždy dříve zapotřebí kněze nebo alespoň textů s duchovní autoritou, i pak byl výsledek nejistý. Vězeň seděl dny v stísněné

cele a mohl leda tak vést dialog se svým svědomím, než nadešel jeho čas. V Kafkově realitě něco jako víra je potlačeno, o to víc je kladen důraz na důmyslné systémy. Kárný stroj vtluoká své zákony do těl odsouzených a napravuje je tím, pokřivený svět pravidel vojenského tábora a snad osvětlí duši i čtenáři.

O soudnictví...

Po nepřehlédnutelném strašákově se budeme zajímat o systém, který se svou násilností tolik nevychloubá, přesto je mu taktéž vlastní. Mluvíme-li o soudnictví, máme na mysli úřad, s nímž měl Josef K. oplétačky po svém křivém obvinění. O tom boji nám Kafka vypráví v *Procesu*. Zatímco původním smyslem soudních systémů bylo pouze vnesení elementu nestranného posuzovatele do střetu zájmů stran, Kafkův soudní systém byl rozšířen o doplňující orgány. Vedle kanceláří rozmístěných všemožně po pražských půdách spadá pod něj i aparát sloužící k zatýkání a konečně i vykonávání rozsudků. Ten má vlastní svébytná pravidla, na která nahlédneme dále, a zjistíme, jak moc stojí jeho struktura na hrozbě násilí, či jeho skutečného provedení.

Jednou z velmi nízkých hodností v zatýkacím aparátu je hlídač, a jak to v Kafkových textech bývá, setkáváme se zejména s nízkými šaržemi. Možná je to dokonce hodnost nejnižší, byť skutečně ujištění nejsme nikdy. Jejich přesný účel, kromě jaksi vágního „hlídání“, je také víceméně nejasný. Doprovázejí dozorce, dalšího nízkého příslušníka úřadu, jehož náplň práce je jen maličko jasnější. Má oznamovat zatčeným samotný fakt, že jsou zatčeni, možná se podílí z části na logistice kolem procesu, můžeme usuzovat, že mohl přivést tři podřízené z banky, kde K. pracuje, věděl i o zatýkaném několik věcí. Hlídači pak sloužili spíše jako doprovodný prvek dozorců, jako případně potřebná hrubá síla a poskytovali početní převahu, kdyby se zatýkaný rozhodl klást odpor (Vůči čemu? Vůči oznámení, že je

zatčený?). Jejich přítomnost však slouží ještě k dalším účelům: jako nejnižšímu orgánu úřadu nezáleží jim tolik na jejich důstojnosti, mohou tak přicházet k zatýkanému v tu nejhorší dobu, a jejich pozici to nijak neohrozí, mají to v popisu práce. Naopak sami musí přesvědčit zatýkaného, aby dostal určitým standardům před výš postaveným hodnostářem. Hlídači Franz a Willem nepustili K. před dozorce jen v noční košili, dokonce po něm požadovali konkrétní kus oblečení. Ne obyčejné sako, bylo vyžadované sako černé barvy. Zavolali také K. v dobu, kdy to určil dozorce, byli mezičlánkem v komunikaci vyšší šarže a subjektu. To je asi vše, co je možné o jejich oficiální nebo určené náplni práce říci.

Část konání hlídačů však překračuje vymezené povinnosti a o tu část se my budeme zajímat. Krátce po setkání s K. je mladému prokuristovi nabídnuto několik služeb, které se zdají obzvlášť v pozdějším kontextu nestandardní a možná až lstí zavánějící. Josefu K. nabízejí uschovat prádlo, prý že bude spát v horším a v jakýchsi skladech se jistě ztratí, chtějí po něm peníze na zakoupení snídaně z kavárny od vedle. Najevo však chvíli po tom vyjde pravda, že K. nečekají žádné úbory ze zadržovací věznice ani dlouhé držení mimo dosah něčeho k snědku, jeho zatčení má velmi zvláštní povahu a je možné vyvodit, že hlídači nejsou ve své práci poprvé („My dva, ale obzvlášť já, jsme se dlouhý čas dobře osvědčovali jako hlídači,³⁾). Pak jistě musejí znát povahu zatýkání. To však znamená že ho chtěli podvést a přilepšit sami sobě, byť u neoblomného K. jsou neúspěšní, podle všeho se jim však dostali ruce na jeho snídani, kterou měl od své domácí.

Obviněný K. to pak později zmíní před soudem, kde se odvážně chopí slova a řekne, co si o celém soudním systému myslí. Jak se zdá celý úřad neřádný, jakým způsobem do něj K. ani čtenář nedokáže nahlédnout, tak nám může připadat, že zákeřné pokusy hlídačů jsou něčím na denním pořádku, že

³Kafka, F. : Proces, Praha, nakladatelství Garamond, 2016, str. 70

je to chování přinejmenším tolerované, nebo alespoň přehlížené. Spravedlnost úřadu však pracuje i uvnitř své vlastní struktury a tam uplatňuje těžké tresty, dozví-li se o špatném chování svých příslušníků.

Osud Franze a Willema se dostává do rukou mrskači, který je pověřen, aby takové chování potrestal. Josef K. se setkává s touto skutečností disciplinárního řízení uvnitř kanceláří v budově banky. Což je velice neobvyklé, vzhledem k tomu, že není známé žádné bližší spojení mezi bankou a soudem. Ale podobně jako umístění kanceláří soudu je činnost mrskače zasazená do kůlny, kde podobně jako na půdě odklízejí pracovní materiál z očí a vracejí se tam pro něj spíše kmánové nežli pánové. Ale v zásadě to nemění způsob umístění soudních záležitostí, mrskač přísluší k soudu, je na správném místě.

Mrskač je nadřizený vůči hlídačům, zastává lepší pozici než oni. Avšak zdá se, že šarže hlídače a mrskače jsou prostupné, neboť hlídači mluví o možnosti povýšení na mrskače, které bylo však zmařené K. udáním. Naopak se nemluví vůbec o možnosti povýšení na nějakou z jiných nízkých hodností, jako dozorce, se kterým jsme se setkali dříve. Možná hlídači spolu s mrskačem tvoří jakýsi nižší stav v hierarchii úřadu, ty, které nemají žádné správní ani rozhodovací pravomoci, ale jen vykonávají vůli vyšších správních orgánů, do kterých nemohou nebo případně velmi složitě proniknout.

Nejedná se o naprosto běžný výkon trestu, podle všeho k udání hlídačů nedochází nijak zvlášť často, prý je spíš zvyk nechat jim snídani i prádlo. Pozice K. jako naprostého outsidera v soudním systému zapříčinila svízelnou situaci hlídačů, stejně jako prokuristova vzdorná povaha, ale o to tu nejde. O údělu hlídače stejně jako mrskače se dozvídáme z úst samotného Franze a Willema, víc jak od mrskače samotného, a můžeme se jen domnívat, jak pravdivá mohou být slova těch, které dělí okamžiky od tuhého trestu

metlou. Některé jejich výroky totiž nejdou úplně dohromady - mluví o tom, že oba měli šanci na pozici mrskače přesto, že je velmi vzácné, aby byl hlídač udán - jak také říkali. Pak se zdá, že přílišné počty mrskačů by nedávaly smysl, pokud by nedocházelo k ne pravidelnému, ale přinejmenším běžnému udání. Obzvlášť udání takových přečinů, které stávají tak často, jako braní prádla zatčeným. Ale mrskačovy povinnosti také mohou daleko překračovat jen trestání hlídačů za jejich prohřešky - přesto nám text další možnosti nepředkládá.

Mrskač přes svá silná slova a hrozivé výhrůžky vypadá, že by se nechal podplatit od K., který litoval, že řeč, kterou pronesl u soudu, zapříčinila trest obou mužů. Mrskač mohl váhat, protahovat svou hru na spravedlivého a neoblomného vykonavatele trestu, jen aby donutil K. zvýšit svůj úplatek, jak se hlavní hrdina po zmařeném pokusu domnívá. Nečiní svou práci z vyššího principu, nýbrž pragmaticky hledá každou cestu, jak by si nejvíce přilepšil na každém případě. Tím se podobá hlídačům, kteří také zneužívají své práce k dalšímu obohacení, které nevyplývá z jejího výchozího určení.

Působí zvláště, aby soud měl zřízený úřad, který slouží k rychlému fyzickému trestání svých nižších příslušníků, bez řádného procesu, který by nebylo možné uskutečnit v krátkém časovém úseku mezi zatčením a setkáním v bance. Jedná tak v rozporu se základními principy, jaké by měl soud mít.

Vedle vnitřních mechanismů úřadu se násilnost v *Procesu* projevuje i na výstupu titulního procesu. Josef K. je po roce vzdoru a boje se soudem doveden před finální rozsudek: soudní mašinérie zabije člověka!

Kafkův text nám nepředkládá cestu vedoucí k tomuto závěru, poslední epizoda před koncem nás nechává zamyšlené v kostelní síni s Josefem K. Pak jsme už přeneseni do K-ova bytu těsně před odchodem. Zajisté nikdo nechce, aby byl udělán rozruch před známými. K. je odveden za město, a v

chladu noci a kamenolomu je bez lítosti popraven. Bez dalších svědků kromě nutných vykonavatelů, v tajnosti. Čistá likvidace bez dalších okolností. Strohá, věčná.

Na rozdíl od pochybných zmocněnců, se kterými měl K. zatím čest, byli jeho vrazi velmi profesionální, možná až příliš. Tišší a jaksí přespříliš upravení, vzhledem k povaze jejich práce, také dosti uctíví k objektu jejich pověření. Přirovnání k hercům, které hlavní hrdina trousí z úst, je docela trefné, vražda Josefa K. má být původně fingovaná sebevražda, byť v závěru měl být hercem jen on sám. Soud se na vraždu K. zdánlivě snaží co nejméně upozornit, už vůbec se jí nechlubí. Není to pro celý úřad příjemná práce, ale právě pro kvalitu jejich vykonavatelů se zdá, že je to pro něj velmi významná záležitost.

Jak to jde k sobě?

Stojí za povšimnutí, že u všech aktů násilí ze zkoumaných systémů je to, že všichni, na kterých je pácháno, jsou alespoň částečně obnaženi. Zatímco v případě Kárného stroje a u obětí mrskače můžeme pro to najít věcná odůvodnění, u nebožáka Josefa K. se můžeme ptát: proč i on musel ve svém posledním výdechu být bez košile? Přece mu nuž mohli proklát i přes ni a když vražda měla působit jako sebevražda, dávalo by spíše smysl, aby si její vykonavatel nechal košili na sobě (aby se při tom cítil alespoň trochu příjemně). Odstranění oděvu zavání rituálem, které jsou ovšem Kafkově soudnictví spíše vlastní než ne, je však v rozporu se zjevnou věcností poprav, se kterou se jinak v textu můžeme setkat.

Dále můžeme sledovat, jak se k násilnostem staví jejich vykonavatelé a jak je prezentují.

Důstojník v kárném táboře je oddaný myšlence a ideálům, které kárný stroj reprezentuje. Sám je posledním veřejným zastáncem stroje. Síla jeho přesvědčení pravděpodobně pramení částečně z věrnosti starému veliteli.

Způsob poprav ve stroji považuje za vrcholně lidský a spravedlivý, a tak jej i chce prezentovat. Na poprav byli v minulosti zváni lidé z celého okolí, aby se jen podívali na tu slávu. To však v době návštěvy cestovatele už neplatí.

Celková pozice důstojníka v táboře je spíše nezáviděníhodná, neboť se svým postojem je sám a mraky nad způsobem exekuce se už stahují. Spíše než aby stál pevně v systému, je možné ho považovat spolu se strojem za přežitek starých pořádků. Důstojník svým způsobem reprezentuje čtenáři a cestovateli staré pořádky, neboť z nich kromě něj a stroje nic skutečně hmatatelného nezbyvá. Hrob starého velitele naopak ještě staré pořádky více snižuje, zasazený v podivném místě, s ještě divnějším proroctvím. Může jít o popis tendence světa stávat se modernějším, méně radikálním a odpouštějícím, avšak za cenu ztráty starých silných hodnot, které pomáhaly držet řád. Následky konce kárného stroje text nepředjímá žádným způsobem a ani my se tím nebudeme dále zabývat. Přesto text vyústí ve změnu pořádku a navždy změní způsob trestání v kárném táboře.

Způsob, jakým páchá násilí soud, se liší svou utajeností. Jeho použití je vždy za zavřenými dveřmi, v odlehlých lokalitách. Násilím se jako v kárném táboře nepyšní, přesto je zřejmé, že je neoddělitelnou částí celého systému a má svou jasnou roli. Je potřebné, ale je jaksi nepříjemné. Jak jsme psali u analýzy způsobu poprav v kárném táboře, starý velitel vyvinul nestandardní, byť velmi sofistikovanou metodu, která slouží jak systému, tak samotnému popravovanému. Soudnictví takové prostředky nemá, a možná se i trochu stydí za ty své, a tak samotné výkony trestů raději drží dále od pozornosti. Přesto je jejich uskutečňování nezbytné pro chod organizace. A třebaže nemají lepších způsobů, opuštěním těch svých by nemohli více fungovat.